

KOMPETENSI GURULATIH SILAT SENI GAYONG: INTEGRASI TEKNIKAL, PEDAGOGI, ADAT, SEJARAH DAN FALSAFAH

ABSTRAK

Kualiti sesebuah perguruan silat amat dipengaruhi oleh keupayaan gurulatih menyampaikan ilmu secara tepat, selamat, berstruktur dan selaras dengan identiti perguruan. Dalam konteks Silat Seni Gayong, kompetensi gurulatih tidak wajar ditafsirkan semata-mata berdasarkan penguasaan teknik persilatan, sebaliknya perlu merangkumi pengetahuan sejarah, adat-istiadat, falsafah, pedagogi, keselamatan dan etika. Silat telah diiktiraf oleh UNESCO sebagai Warisan Budaya Tidak Ketara Kemanusiaan yang merangkumi dimensi seni mempertahankan diri, fizikal, spiritual, pakaian, muzik dan adat. Oleh itu, pemindahan ilmu silat daripada guru kepada murid merupakan proses pewarisan budaya yang memerlukan kompetensi yang lebih luas daripada kemahiran teknikal. Artikel ini mencadangkan suatu kerangka kompetensi gurulatih Silat Seni Gayong yang mengintegrasikan tujuh domain utama, iaitu kompetensi teknikal, pedagogi, keselamatan, sejarah, adat-istiadat, falsafah dan etika. Artikel ini turut mencadangkan sistem pembangunan dan penilaian gurulatih berdasarkan domain tersebut. Pendekatan ini diharapkan dapat membantu memastikan gurulatih bukan sahaja mampu menghasilkan pesilat yang mahir secara fizikal, tetapi juga mampu membentuk pesilat yang memahami identiti, menghormati adat dan menyedari tanggungjawab terhadap kesinambungan warisan Silat Seni Gayong.

Kata kunci: Silat Seni Gayong, gurulatih, kompetensi, adat, sejarah, falsafah, pedagogi, pewarisan.

1.0 Pendahuluan

Dalam kebanyakan aktiviti seni mempertahankan diri, seseorang pengajar sering dinilai berdasarkan keupayaannya melakukan dan menunjukkan sesuatu teknik. Namun demikian, ukuran tersebut tidak mencukupi apabila sesuatu seni bela diri mempunyai dimensi sejarah, budaya, adat dan falsafah yang kuat.

Silat merupakan contoh yang jelas. UNESCO mengiktiraf silat sebagai Warisan Budaya Tidak Ketara Kemanusiaan pada tahun 2019 dan menerangkan silat sebagai amalan yang bukan hanya melibatkan seni mempertahankan diri, tetapi turut merangkumi latihan fizikal dan spiritual, pakaian tradisional, muzik serta adat. Pewarisan silat berlaku melalui hubungan guru, pengajar dan murid.

Dalam konteks Silat Seni Gayong, perkara tersebut mempunyai implikasi yang besar terhadap peranan gurulatih. Gurulatih merupakan individu yang berhadapan secara langsung dengan generasi baharu. Apa yang diketahui, difahami dan diamalkan oleh gurulatih berpotensi menjadi apa yang diwarisi oleh murid.

Oleh itu, persoalan utama bukan sekadar:

"Adakah gurulatih pandai bersilat?"

Tetapi persoalan yang lebih luas ialah:

"Adakah gurulatih memahami ilmu yang diajarnya?"

2.0 Konsep Gurulatih sebagai Pewaris Ilmu

Gurulatih dalam Silat Seni Gayong boleh dilihat sebagai **penghubung antara ilmu yang diwarisi dengan generasi yang sedang belajar**.

Proses pewarisan tersebut mempunyai sekurang-kurangnya tiga lapisan:

Generasi terdahulu → Gurulatih → Generasi baharu

Jika gurulatih hanya menyampaikan gerak fizikal tanpa konteks sejarah, adat dan falsafah, sebahagian daripada pengetahuan mungkin terputus dalam proses tersebut.

Sebaliknya, jika gurulatih memahami teknik bersama sejarah dan adat, proses pewarisan menjadi lebih lengkap.

Dalam kajian mengenai Silat Seni Gayong, Wan Ahmad Fauzi Wan Husain membincangkan hubungan antara epistemologi, jati diri Melayu dan manifestasinya dalam Silat Seni Gayong. Penelitian tersebut menunjukkan bahawa pemahaman terhadap Gayong tidak terhad kepada aspek fizikal, tetapi mempunyai hubungan dengan unsur agama, adat, bahasa, institusi sosial dan identiti Melayu-Islam (Wan Husain, 2013).

Oleh itu, gurulatih perlu dilihat sebagai **pemegang amanah ilmu**, bukan sekadar demonstrator teknik.

3.0 Tujuh Domain Kompetensi Gurulatih

Berdasarkan sifat Silat Seni Gayong sebagai seni bela diri dan warisan budaya, kompetensi gurulatih boleh dibangunkan melalui tujuh domain utama.

Bil. Domain	Fokus utama
1 Teknikal	Penguasaan ilmu dan kemahiran silat
2 Pedagogi	Keupayaan mengajar secara sistematik
3 Keselamatan	Pengurusan risiko dan keselamatan latihan
4 Sejarah	Pengetahuan asal-usul dan perkembangan Gayong
5 Adat	Pengetahuan dan pengamalan adat-istiadat
6 Falsafah	Kefahaman terhadap prinsip dan tujuan ilmu
7 Etika	Amanah, disiplin dan tanggungjawab gurulatih

Ketujuh-tujuh domain tersebut tidak sepatutnya dianggap terpisah. Sebaliknya, ia saling melengkapi.

4.0 Domain 1: Kompetensi Teknikal

Kompetensi teknikal merupakan asas kepada tugas gurulatih. Gurulatih perlu mempunyai penguasaan terhadap kurikulum yang hendak diajarkan mengikut tahap pesilat.

Kompetensi ini merangkumi:

- langkah;
- elakan dan tangkisan;
- buah pukulan;
- kunci;
- jatuhan;
- permainan senjata;
- aplikasi pertahanan diri;
- latihan berpasangan;
- latihan persembahan;
- kawalan tubuh dan pergerakan.

Namun demikian, penguasaan teknikal sahaja tidak menjadikan seseorang itu gurulatih yang lengkap.

Seseorang mungkin sangat mahir melakukan sesuatu teknik tetapi tidak mampu menerangkan teknik tersebut kepada kanak-kanak, tidak mengetahui tahap kesediaan murid atau tidak memahami risiko kecederaan.

Maka, **kemahiran melakukan tidak semestinya sama dengan kemahiran mengajar.**

5.0 Domain 2: Kompetensi Pedagogi

Pedagogi merujuk kepada keupayaan mengurus proses pengajaran dan pembelajaran.

Dalam latihan Silat Seni Gayong, gurulatih perlu memahami bahawa kanak-kanak, remaja dan orang dewasa mempunyai keperluan pembelajaran yang berbeza.

Sebagai contoh, latihan kanak-kanak perlu memberikan penekanan kepada:

- pergerakan asas;
- koordinasi;

- keseimbangan;
- disiplin;
- permainan berstruktur;
- keselamatan;
- minat dan keseronokan belajar.

Sebaliknya, pesilat yang lebih matang boleh diperkenalkan kepada aplikasi yang lebih kompleks secara berperingkat.

Prinsip pentingnya ialah:

Ilmu yang sama tidak semestinya diajar dengan kaedah yang sama kepada semua peringkat umur.

Gurulatih perlu mengetahui bukan sahaja *apa yang hendak diajar*, tetapi juga *bila, bagaimana* dan *kepada siapa* sesuatu ilmu boleh diajarkan.

6.0 Domain 3: Kompetensi Keselamatan

Keselamatan merupakan kompetensi yang tidak boleh dipisahkan daripada pengajaran seni mempertahankan diri.

Gurulatih perlu mempunyai pengetahuan tentang:

1. pemanasan badan;
2. mobiliti sendi;
3. regangan yang sesuai;
4. intensiti latihan;
5. latihan berpasangan;
6. kawalan jarak;
7. penggunaan senjata latihan;
8. pengurusan kecederaan;
9. *cooling down*; dan

10. pengubahsuaian latihan berdasarkan umur dan kemampuan pesilat.

Perkara ini penting kerana sesetengah teknik silat mempunyai potensi risiko sekiranya dilakukan tanpa kawalan.

Gurulatih perlu memahami prinsip:

"Teknik yang betul mesti disertai dengan kawalan yang betul."

7.0 Domain 4: Kompetensi Sejarah

Sejarah merupakan salah satu domain yang membezakan gurulatih sebagai **pewaris tradisi** daripada seorang pengajar fizikal biasa.

Menurut rekod rasmi PSSGM, sejarah Silat Seni Gayong mempunyai hubungan rapat dengan Allahyarham Dato' Meor Abdul Rahman dan perkembangan perguruan dari Singapura ke Semenanjung Tanah Melayu. PSSGM merekodkan bahawa Gayong diperkenalkan oleh Dato' Meor Abdul Rahman kepada tujuh orang belia di Pulau Sudong pada 17 Februari 1942.

Pengetahuan sejarah membolehkan gurulatih menerangkan kepada pesilat:

- asal-usul perguruan;
- tokoh-tokoh utama;
- perkembangan gelanggang;
- perkembangan organisasi;
- proses pewarisan;
- perubahan dan kesinambungan perguruan.

Sejarah juga membantu membina rasa tanggungjawab terhadap warisan.

Pesilat yang mengetahui sejarah tidak melihat latihan hanya sebagai aktiviti mingguan. Sebaliknya, dia memahami bahawa dirinya merupakan sebahagian daripada kesinambungan tradisi.

8.0 Domain 5: Kompetensi Adat-Istiadat

Adat merupakan salah satu unsur penting dalam pembentukan identiti perguruan.

Kajian Wan Ahmad Fauzi Wan Husain mengenai organisasi dan kuasa adat Silat Seni Gayong menunjukkan bahawa adat mempunyai kedudukan dalam struktur perguruan dan bukan sekadar unsur sampingan (Wan Husain, 2008).

Dalam konteks gurulatih, kompetensi adat boleh meliputi:

- adab terhadap guru;
- tertib di gelanggang;
- hubungan senior-junior;
- penggunaan gelaran;
- kedudukan dalam perguruan;
- istiadat;
- sandang;
- simbol perguruan;
- tatacara penghormatan;
- etika ketika menerima atau menyampaikan ilmu.

Gurulatih perlu memahami **makna di sebalik adat**, bukan sekadar menghafal prosedurnya.

Sebagai contoh, jika pesilat diminta menghormati guru, gurulatih perlu menjelaskan bahawa penghormatan tersebut berkait dengan pengiktirafan terhadap hubungan ilmu dan tanggungjawab guru sebagai penyampai ilmu.

Dengan pendekatan ini, adat menjadi **pendidikan akhlak**, bukan sekadar ritual.

9.0 Domain 6: Kompetensi Falsafah

Falsafah memberikan jawapan kepada persoalan:

"Untuk apa ilmu silat dipelajari?"

Tanpa persoalan tersebut, latihan mudah berubah menjadi latihan fizikal yang berorientasikan pertandingan, persembahan atau keupayaan tempur semata-mata.

Falsafah membantu gurulatih menghubungkan latihan dengan:

- disiplin;
- kawalan diri;
- keberanian;
- tanggungjawab;
- amanah;
- hormat;
- kesedaran spiritual;
- kesejahteraan diri;
- tanggungjawab terhadap masyarakat.

UNESCO sendiri menerangkan bahawa silat mempunyai dimensi fizikal dan spiritual serta boleh membentuk nilai seperti disiplin, keberanian, keyakinan dan kesopanan.

Oleh itu, gurulatih perlu mampu menjawab bukan sahaja persoalan **"bagaimana melakukan sesuatu teknik?"**, tetapi juga **"apakah tujuan mempelajari teknik tersebut?"**

10.0 Domain 7: Kompetensi Etika

Gurulatih mempunyai kedudukan yang boleh mempengaruhi pembentukan tingkah laku pesilat.

Oleh itu, gurulatih perlu menunjukkan:

- disiplin masa;
- kejujuran;
- kawalan emosi;
- kesopanan;
- tanggungjawab;

- keadilan terhadap murid;
- penghormatan terhadap guru;
- tidak menyalahgunakan autoriti;
- menjaga keselamatan murid.

Dalam pendidikan seni bela diri, tingkah laku guru menjadi sebahagian daripada kurikulum tidak formal.

Jika gurulatih mengajar disiplin tetapi sendiri tidak berdisiplin, mesej pendidikan menjadi bercanggah.

Maka:

Gurulatih bukan hanya mengajar melalui kata-kata; gurulatih mengajar melalui teladan.

11.0 Hubungan antara Teknik, Sejarah dan Adat

Ketujuh-tujuh kompetensi tersebut boleh digambarkan sebagai satu sistem:

TEKNIK → KEMAHIRAN

PEDAGOGI → KEUPAYAAN MENGAJAR

KESELAMATAN → KAWALAN RISIKO

SEJARAH → IDENTITI

ADAT → TERTIB

FALSAFAH → MAKNA

ETIKA → AMANAH

Apabila kesemua unsur tersebut digabungkan, gurulatih dapat berfungsi sebagai:

Pengajar + Pendidik + Pewaris + Pembimbing + Pemelihara Warisan

12.0 Cadangan Tahap Kompetensi Gurulatih

Satu sistem pembangunan gurulatih boleh dibina secara berperingkat.

Tahap	Kompetensi yang dicadangkan
Tahap 1 – Pembantu Gurulatih	Asas teknik, keselamatan, disiplin dan adat
Tahap 2 – Gurulatih	Teknik, pedagogi, sejarah asas dan adat
Tahap 3 – Gurulatih Kanan	Penguasaan kurikulum, pedagogi, sejarah, adat dan falsafah
Tahap 4 – Jurulatih/Pendidik	Latihan gurulatih, penilaian, pembangunan kurikulum dan penyelidikan
Tahap 5 – Pewaris/Pakar	Penyelidikan, dokumentasi, pemeliharaan warisan dan pembangunan dasar

Model tersebut membolehkan perkembangan gurulatih berlaku secara sistematik dan tidak berhenti pada penguasaan teknikal.

13.0 Cadangan Penilaian Kompetensi

Penilaian gurulatih juga perlu berubah daripada hanya menguji demonstrasi teknik.

Satu model penilaian boleh menggunakan komponen berikut:

Komponen	Cadangan pemberatan
Teknikal	25%
Pedagogi	20%
Keselamatan	15%
Sejarah	10%
Adat-istiadat	10%
Falsafah	10%
Etika & profesionalisme	10%
Jumlah	100%

Pemberatan tersebut merupakan **cadangan kerangka**, bukan standard rasmi mana-mana organisasi.

Penilaian juga boleh menggunakan pelbagai kaedah:

Ujian teori + demonstrasi + pengajaran mikro + temu bual + pemerhatian gelanggang + portfolio.

Pendekatan ini lebih menyeluruh kerana seseorang gurulatih mungkin mengetahui sejarah secara teori tetapi tidak mengamalkannya dalam pengurusan gelanggang.

14.0 Cadangan Modul Sejarah dan Adat untuk Gurulatih

Satu modul khas boleh dibangunkan seperti berikut:

Modul 1 – Asal-usul Silat Seni Gayong

- tokoh;
- kronologi;
- perkembangan awal;
- perkembangan organisasi.

Modul 2 – Struktur Perguruan

- guru;
- murid;
- kepimpinan;
- peranan gelanggang;
- hubungan antara peringkat.

Modul 3 – Adat Perguruan

- adab;
- tertib;
- penghormatan;
- istiadat;

- sandang.

Modul 4 – Falsafah dan Nilai

- tujuan persilatan;
- pembentukan sahsiah;
- disiplin;
- amanah;
- tanggungjawab.

Modul 5 – Warisan dan Pewarisan

- dokumentasi;
- pemeliharaan;
- penyampaian kepada generasi muda;
- peranan gurulatih.

Modul 6 – Etika Gurulatih

- tanggungjawab;
- autoriti;
- keselamatan;
- hubungan dengan murid;
- profesionalisme.

15.0 Implikasi kepada Sekolah Silat

Sekolah silat atau gelanggang yang mahu membangunkan gurulatih berkualiti perlu mengelakkan pendekatan yang terlalu berorientasikan teknik semata-mata.

Struktur latihan gurulatih boleh dibahagikan kepada:

30% – Teknikal

20% – Pedagogi

15% – Keselamatan

10% – Sejarah

10% – Adat

10% – Falsafah

5% – Etika

Sekali lagi, pecahan ini ialah **cadangan pembangunan kurikulum**, bukan nisbah rasmi.

Yang lebih penting ialah prinsip bahawa **sejarah dan adat mesti mempunyai kedudukan yang jelas dalam latihan gurulatih**.

16.0 Peranan Gurulatih dalam Memelihara Kesenambungan Gayong

Dalam jangka panjang, kualiti gurulatih menentukan bentuk Gayong yang akan dikenali oleh generasi akan datang.

Jika gurulatih hanya mengajar teknik, generasi berikutnya mungkin mengenali Gayong sebagai satu bentuk aktiviti fizikal.

Jika gurulatih mengajar teknik bersama sejarah, adat, falsafah dan etika, generasi tersebut berpeluang memahami Gayong sebagai satu **tradisi ilmu dan warisan budaya**.

Perbezaannya amat besar.

Dalam keadaan pertama:

Silat → kemahiran

Dalam keadaan kedua:

Silat → ilmu + kemahiran + nilai + adat + sejarah + identiti + warisan

Inilah sebabnya UNESCO meletakkan unsur pewarisan, komuniti dan pemegang tradisi sebagai aspek penting dalam pemeliharaan warisan budaya tidak ketara.

17.0 Kesimpulan

Kompetensi gurulatih Silat Seni Gayong tidak boleh dibina atas satu dimensi sahaja. Penguasaan teknikal merupakan asas, tetapi ia perlu disokong oleh pedagogi, keselamatan, sejarah, adat, falsafah dan etika.

Sejarah menjelaskan **asal-usul**.

Adat menjelaskan **tertib**.

Falsafah menjelaskan **tujuan**.

Teknik menjelaskan **kemahiran**.

Pedagogi menjelaskan **cara menyampaikan ilmu**.

Keselamatan menjelaskan **cara melindungi pesilat**.

Etika menjelaskan **tanggungjawab menggunakan ilmu**.

Dengan demikian, gurulatih yang berkompentensi ialah individu yang mampu menggabungkan kesemua unsur tersebut dalam proses pendidikan.

Rumusan utama

Gurulatih Silat Seni Gayong bukan sekadar mengajar pesilat supaya pandai bersilat; gurulatih bertanggungjawab memastikan pesilat memahami apa yang dipelajari, dari mana ilmu itu berasal, bagaimana ia harus diamalkan dan apakah tanggungjawabnya terhadap warisan yang diterima.

Oleh itu, penguasaan **sejarah dan adat-istiadat wajar diletakkan sebagai komponen teras kompetensi gurulatih Silat Seni Gayong**, bukannya pengetahuan tambahan yang boleh dipelajari secara sampingan.

Dalam perspektif pewarisan, gurulatih merupakan **mata rantai antara generasi terdahulu dengan generasi akan datang**. Kekuatan mata rantai tersebut bukan hanya terletak pada keupayaan melakukan teknik, tetapi pada keupayaan memahami, menghayati, mengajar dan mewariskan ilmu secara bertanggungjawab.

RUJUKAN

1. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. (n.d.). *Sejarah Gayong*. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia.
2. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. (n.d.). *Kronologi Allahyarham Dato' Meor Abdul Rahman*. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia.
3. UNESCO. (2019). *Silat*. Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. UNESCO Intangible Cultural Heritage.
4. UNESCO. (2019). *Decision 14.COM 10.B.22: Silat*. Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.
5. Wan Husain, W. A. F. (2008). *Organisasi dan kuasa adat Silat Seni Gayong*. Lembaga Waris Amanah Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia.
6. Wan Husain, W. A. F. (2013). *Rekonfigurasi epistemologi jati diri Melayu: Manifestasinya ke atas Silat Seni Gayong* [Tesis kedoktoran, Universiti Kebangsaan Malaysia].
7. Wan Husain, W. A. F. (2021). *Silat Seni Gayong: Falsafah dan perjuangan*. Abad Sinergi Sdn. Bhd.
8. Hussain, M. F., & Azahari, M. H. (2026). Examining the role of Silat as Malay intangible cultural heritage in shaping practitioners' self-identity. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 10(8), 458–469.